

Három költő Bosznia-Hercegovinából

MILE STOJIC

Szegény remény

(Sirota nada)

Tolnai Ottónak

Szelíd városok között utazom,
búzatáblák és sötétség tengerében
szendereg Győr, Szombathely, Szabadszállás, Székesfehérvár,
Magasba szökő víztornyok
és városkapukban a keresztre feszített.

Rád gondolok, Ottó,
egy régi újvidéki találkozásunkra,
amikor azt mondtad, a költészetnek nincs értelme,
ha a nyelvezete nem nyit utat a végső igazság felé.

Nem tudom, mi van veled, miről írsz mostanában,
nem tudom, hallottad-e, hogy időközben én is megismertem
a magyar tenger moráját.
Nem vagyok benne biztos, hogy megeltem
azt az utat, amiről beszéltél nekem.

Am azt keresve megismertem
elsüllyedt városok fényeit.
Félbetört vitorlák esztétikáját,
az árulás szédítő éroszát,
és a reményt, szegényt, amelyről
Világpor című
hatalmas műved szól.

Százszorszép Esterházy Péternek
(*Tratinčica za Petera Esterházyja*)

Szereti

a dragicínai vízgyűjtő mélyét, ahol Bartók
román népi táncai keringenek, kopogó cigány virtus.

Nem szereti

a történelem gyárait, Napóleont, Žukovot, Cromwellt,
a festőket, akik kezéről festék helyett vér csöpög.

Szereti

Radnóti, Celán, Borowski és Levi verseit,
szeptember borongó tekintetét, az ősz, mely felfalja a faleve-
leket.

Nem szereti

a történelmi éveket, a láncalpasok nyomát a Heldenplatzon,
a tömeget a Jelačić téren, a Hősök téri nagygyűléseket.

Szereti

az orosz költészetet – a gitárt, Cvetajevát, ocsi csornije,
a vonat ablakán kihajoló illatos lányt.

Nem szereti

a korszak csillogását, a sötét felhőket, melyek nyomort és di-
csőséget szállítanak,
az eladott szerelmet és a megvásárolt bűnbocsánatot.

Szereti, nem szereti

saját keresztjét, amely a földhöz szegez. Ne dobd el,
mert elszállsz a felhőkkel és lezuhansz az alpesi szirtekre.

Szeresd

a hajnali gyopár és narancs illatát Korčula szigetén,
az azúrkék szélcsendből kiúszó parányi csillagokat
a tenger univerzumában.

Zbigniew Herbertet olvasva
(*Kad čitam Zbigniewa Herberta*)

Térdem csupa seb, a homokban csúszva,
nyomodat követem.
Ott messze Olaszország, Görögország.
Nem látom a fényüket, de amikor bekapcsolom a rádiót
a leghangosabb állomás: Bari,
ahol Gigliola Cinquetti minden nap elénekli
a Chissát. Egy kutya csodálkozva
bámul a strandon: Micsoda őrült!
Én meg csak kémlelem a messzi partokat:
ott van Prokrasztész, a kommunizmus előhírnöke,
Corazzini az átkozott kutya,
és ott van a Vezuv, az én bátyám.

Fenyvesi Ottó fordításai

ZÖLD MASZK, akril, papír, 74×52 cm, 2020

HADŽEM HAJDAREVIĆ

Késő ősz
(*Kasna jesen*)

Régóta nem néztem az esőt az ablakból,
Ahogy kíméletlenül öntözi a kertet
és az emlékeket, a kérdéseket, miközben minden nyúlós lesz,
mint a kovász,
amelyben a félénk reszketés
láthatatlan hajszáleréket növeszt

Csak ősszel tudjuk a melankóliát
Összehangolni a külvilággal,
Ilyenkor úgy markoljuk a ködöt, mint élesztőt
új lírai élményekre vágyva.

Ősszel kevésbé fáj a saját rothadásunk
A felforgatott szavak nedvességgel telnek meg,
A lélek pedig, mint a napszámosok, messzi, kietlen
mezőkre vándorol – hogy még csupaszabban
és magányosabban térjen vissza kaszálás után a tél előtt.

Majd késő ősszel rájövünk, hogy újra lesz
Tavasza, amelyet annyira várunk, de csak másoknak jár,
Nekünk csupán egy homályba vesző kép marad róla,
Egy esőkabát, egy megható tanítás,
Arról, hogy a föld minden árnyékát
A közömbös égbolttól kapjuk és minden fényesség
Illanékonyabb a róka farkánál...

2005. XII. 6/7.

Lemenni a pincébe
(*Silazak u podrum*)

Én tudom a legjobban, ki is ez az ember,
Aki reszketeg gyertyalángként botorkál lefelé
A pincébe a kacatok közé.
Csak én tudom, miért tétova,
botladozó a lépte, és miért szorítja
Tüdejét félelem, miért csípi a szemét

a füst kegyetlenül. Odalent saját magát
Keresi és hallgatózik. Kiesik a gyertya a kezéből,
Amikor a falak megindulnak felé

A pincében a kacatok életre kelnek
És bekerítik... Ő pedig
elvesztesen fejét a lánghoz

támasztja, amely a mennyei világossággal összeköti.

Utolsó reggel
(*Poslednje jutro*)

Néha elgondolom, milyen lesz
Életem utolsó reggele.
Felébredek majd, mint szoktam, és kimegyek
a mosdóba. Talán nem nézek
Még a tükörbe sem... Aztán hálát
adok Istennek az újabb ajándék napért,
Majd asztalhoz ülök, és megiszom a reggeli kávémat.
Mindannyian otthon leszünk. Mindannyian
Sietni fogunk valahova – mindenki a saját
halaszthatatlan evilági dolgai után. Észre sem véve, hogy
milyen
Langyos lesz az a szeptemberi reggel.
Vagy hogy milyen vadul rázzák az ablakot
a márciusi szelek esőt csapkodva... Nyugodtan
megiszom a kávémat, boldog tudatlanságban, nem sejtve,
nekem az lesz az utolsó reggel.

Vagy talán azon a reggelen fel sem kelek?
Talán örökre valamelyik mély álmomban
Maradok, és valaki más fogja az ágyból
Kiemelni testemet – miközben a lélek
Egyedül elmegy a mosdóba, még egyszer, határozottan
Lehúzza a vizet, és meghallgatja a gurgulyázást,
a tükör előtt állva, a vissza nem fordítható dolgok határán
hogy a tükrön túl elinduljon a bizonytalan úton a mennyország
felé...

21/22. XI. 2006.

A költészet olvasása (*Čitanje poezije*)

Soha nem tudtam szépen felolvasni
a verseimet ... De azon a napon, amikor a
közeliében álltam, úgy olvastam, mintha szárnyakat
kapott volna a nyelvem, és mintha minden kiejtett
szót az utolsó ítélet vezérelt volna...

Miközben ő egész idő alatt SMS-eket küldött a férjének,
szeretőjének, valami régi figurának
vagy talán magának az öreg ördögnek,
aki rajta élesítette szarvát előző éjjel az ágyában

Később, édesen rám mosolygott, és hosszan
nézett – miután megsemmisültem
a szétpukkant és eltűnő szavakban,
és már szinte csak a vibráló jeleket kibocsátó könyvespolc
maradt belőlem
akit hiába ismer fel és hiába hallgat?

Bevezetés a hazafiságba (*Uvod u patriotizam*)

Faiza Softićnak

Az országok szabadok, az államok ketrecek
Választhatunk, hogy melyik zászlóba
Csavarjuk törekeny testünk.

A felkelő nap országában a lányok,
dalolva mennek fel a hegyre.
Az országoknak miniszterei és katonái vannak,
Hosszú sorokban várokozik a nép kenyérért és pecsétért.

És a haza? Hol a haza,
Amikor a szív hosszú és
Bizonytalan útra csábít?

Lehet, hogy a haza érzékeny egyensúly
az ország között, amit szeretünk,
És amit államhatalomként kénytelenül
Elszenvedünk. Ezek azok a pillanatok, amikor
Egymás szemében vagy a tükörben, mindegy hol,
Felismerjük, mi a szülőföld
Szentsége és ezek azok a pontok – mint a szeplők
A beteg hősi szöveten –
ahonnan szétömlik a haza dicsősége?

Bijelo Polje, 2006. szeptember 4.

Diaszpóra (*Dijaspóra*)

Régóta csak álmomban
látogatom a rokonságom.

Ekkor mindenki ugyanolyan szép
legyen élő, vagy halott,
és olyan távoli, hogy még elérje
az izgatott
szívdobbanás hangja.

Nincsenek már zavaros
titkaink,
ugyanakkor semmi sem egyértelmű.

A szülői házak helyén paloták épültek,
romos otthonunk szarvasok hátán
a hegyekbe költözik.

Ám álmainkban sértetlenek
nem gyűjtötták fel őket,
kislányok mosolyognak bennük,
akiknek ajka mint a vadcseresznye.

Ünnep minden nap,
a parancsnoknő tüzei
szépen sorjáznak
a túlevelű dombokon.

A levegőbe és a vízbe beleszagolva
kutatom a rokonok tétova nyomait,
az egyre mélyülő kötődéseket.

A lélegzetük minden reggel
lila porként
lebeg az ágyam fölött.

Brač, 2008. július

Séta a folyó mellett (*Šetnja niz rijeku*)

Lemegyek a partra, és mintha a folyóval együtt
Kéz a kézben járnék

Reggel van, súlyos lombkorona csillan a vízen

A domboldalban égő lovak rohangálnak
– Mintha a tizenkilencedik században lennének! –
Vonatok délre, vonatok észak felé

De semmi közünk az üres vágthoz, a felhalmozott
tapasztalathoz, amelytől a láthatár remeg,
És azokhoz sem, akik ma úgy döntöttek, hogy eljutnak valahova.

Nem fáraszt a szél, mely
A domboldalban rázza a fűzfát és az égert

A folyó zarándoknő, és én ma reggel
zarándok vagyok, aki saját Jeruzsáleméhez,
a ragyogó Mekkába igyekszik

Semmit nem viszek magammal, legfeljebb gyerekkori
eseményfoslányokat, amikor még minden parton
Azt kerestem, ami a legjobb

Még nem tudtam, hogy sok jelenségnek és dolognak,
Olyan a formája és hangja, hogy minél ravaszabb
módon elrejtse őket.

Ezért ebből a pillanatból nem lesz örökkévalóság
Mint ahogy a nap sem fog ránk sütni
csak megérinti a sziklás hegyek ormát
És felizgatja a folyó pajkos hullámain

A víz mélyéből mintha hangokat hallanék...
Az égbolt akusztikus tükrei villognak mindenütt
– Nem tudunk vereségekkel együtt élni
Sem a győzelmekkel, forgószélben élünk
A történelem villogó üres jelei közt,
testünket úgy vonszoljuk magunk után,
mint a poggyászt, távoli ismeretlen torkolatok felé.

Gotfried Benn a Szarajevó kávéházban 1994-ben

*(Gotfried Benn u Sarajevskoj kafani 1994)
Újságíró Klub, Zehrudin Isakovićnak, később*

A gyertya úgy olvadt a kanóc körül, mint egy megszeppent
őrszem –
amíg fülünkbe nem mart az áramfejlesztő hangja.

A kavargó dohányfüstben hosszú zsíros haj
csapkod, rossz viccek röpködnek
az ágyról és a bosnyákokról, meg
a féltékenységről és a gyomorfekélyről. A szemüvegből
is vodka folyik. Az asztalomhoz

ül egy juharfa mankó. Egy kíváncsi térd
ereszkedik le a nikotintól megsárgult bajusz alatt.
A falnak támasztott kalap titkon
a beszélő fogsorokat és a szétfroccsenő nyálat bámulja.
Az ólomsúlyú szemhéjak dalmát dalt énekelnek.

Egy tizenhét éves cicanadrágos
pincérlány Tuborgot visz az asztalokhoz.
Az operált állkapocs törkölyt szürcsöl
szalmaszállal.
A repeszek a combban
marihuánára gyűjtanak: Menekülj

innen ki a világba! Az őszfejű egész idő alatt
bátorságot gyűjt, hogy megtapintsa a csomót a mellben
– ó újabb szörnyű stigma! A dohányfüsttől
dörzsöli a szemét a tüdőbaj. A masni zenél. A harmonika
vércseppjei a padlón... Sírjon

a lelkem? Álljak fel, és vetkőzzem meztelenre? De abban a
pillanatban
elordítja magát a cicanadrág és az izzadt kis blúz:
a hónalj alá csapódik a kalap...

Kimegyek lassan, tele tábori
gennyel... És utánam
támolyog
egy magányos

a világtól elrejtett véna
– felvágva másfél óra
alatt

*Október**(Oktobar)*

Október és háború, hirtelen fonnyadó arcok,
mint az édenkert Rilke versében
az őszről. Minden visszazuhan önnön gyöngédségébe,
ugyanazzal a lendülettel megkeményednek

a ráncok. Reggel, a szendergő ruhákból
régi szerelmeink verejtékét facsarjuk.
Akkor ott minden mozdulat első és utolsó
egyben. Véres az ablaküveg, az ajtókat
szétverték, a falról mállik a bőr, ez
az október, mint bosnyák nőekkel
hentergő fenevad, és én meghajlok

minden lehullott falevél előtt
mezítláb és meztelenül... Nincs visszaút
a gyerekkori álmokba. A mindent belengő fátyol
a szememben egyre fehérebb. Alatta a színek
még áttetszőbbek – mint az ivóvíz –, mint a szétszórt nemzet,
a puha talajra fektetve...
Várhattuk volna októbert egy szeles hegymoron is

első magzatunk ingében, mint a háborút,
mint a szobrász kezét, amint a végjátékba süllyed.
Vereségünk van, akinek sötétség és
van, akinek felkapaszkodás. Hogyan lehetünk egyszerre jege-
nyék, erősek
– amikor október mindenre süket
amit a fülébe sugdosol – csepről csepre ...

Fenyvesi Ottó fordításai

GORAN SIMIĆ

*Ádám**(Adam)**Ferida Durakovićnak*

Ádám a nevem,
Ádám vagyok, egy fiú,
bár egyre inkább kísértet.
Ritkán lépek ki a házból, közben növekszem csendesen,
mint egy hóka szobanövény,
akár egy gyík, aki arról álmodik, hogy sárkány lesz egykor.
Azt mondják, növekszem és hamarosan képes leszek megkülönböztetni
a szürkés feketét a piszkos fehértől.
De én ezt már tudom.

Láttam a nővéremet vetkőzni,
ahogy a bőre elnyeli a neonfényt.
Órákig képes a tükör előtt állni
a mellét nézegetve.
Mindegy, hogy ügyet sem vet rám,
titokban úgylis elolvasom a naplóját,
és tudom, kinek a kezét érzi magán.

Azt is tudom, hogy az apám
miért fél a rendőrautók szirénájától,
és hogy a nagymama miért hangosítja fel a rádiót,
ha anyámmal beszélget.
Az én szemem mint a kulcslyuk,
a fülem pedig telefonba épített lehallgató.

Ádám a nevem,
Ádám vagyok, egy fiú,
bár egyre inkább kísértet,
aki nem szereti elhagyni a szobáját.
Odakinn zűrzavar van, boldogtalan emberek kóvályognak,
folyton összehasonlítgatásra kényszerítenek.

Az utcán gúnyolnak, szidnak,
a moziban a kijáráshoz ülök,
azok miatt, akik a fülembe lihegnek.
A tornaórától menekülve lógok az iskolából,
és a zsebemben bicskát hordok.

Néha órákig üldögélek a fürdőkádban,
azt képzelem, tusolok.
Azt mondják, növésben vagyok,
és az én koromban ez természetes.
De én nem hiszek nekik,
mert ez csak velem történik.
Ádámmal,
a csendes kísértettel.

Az én nemzedékem (*Moja generacija*)

Nem volt türelme
rendesen megöregedni.
Inkább elhitte,
sötétben minden tehén fekete,
mint hogy belenyugodjon, a farkasok
színvakok.

Néhányan inkább meghaltak közülünk, amikor felfogták,
sohasem tudják elsíratni a szüleik életrajzából kiömlő vért,
a tanítók gyomrában rothadásnak indult régi tankönyveket.
Amikor a mikrofonok önálló életre keltek.

Amikor belenyugodtak,
a bűdös rózsák is rózsák a kertben,
amikor elfordítják a fejüket, hogy ne lássák az elragadtatást
a gyerekeik szemében, ahogyan az interneten használt piszto-
lyok után kutatnak.

Egyszeriben ott találták magukat olyan korban,
amikor a gyertyák fényében lobogó temetők
váltak kedvenc kirándulóhelyé,
a bolondokházából pedig vízerómű lett,
amikor a hasis tömjén illatúvá vált.

És visszavonultak az eltűnt törzsekről szóló könyvekkel
a hónuk alatt, a süket csendbe
beleolvadva a parkok színes padjaiba.

Négy éven át halottasházban bolyongtam én is,
győzködve az orvosokat,
hogy rosszak a műszereik, elavultak,
téves képet adnak a szívem állapotáról.

Aztán kidobtak, menjek a kihalt városba.
Milyen bolond voltam.
Kihúzhattam volna még pár forró nyarat
a biztonságos és hideg halottasházban.

Amikor a határra értem
(*Kad sam stigao do granice*)

Minden virágzott, még a szemeteskukák is,
és a gaz is óriásira nőtt az országhatáron.
Egy voltam a panaszos tömegeből,
kőműves, betonkezekkel,
a fejem meg olyan, mint egy szétvert fal.

kipurcantam mire a határra értem,
felhúztam a karórámot, legalább valaki legyen ébren.
Az útlevelém a homlokomon.
Születésem idejét ismételtettem,
bizonytalanul, esetleg abba is hiba csúszott.

Elvették tőlem az anyám szívét,
apám forró könnyeit,
a nővérem jajveszékélését a szemetesbe dobták.
Csak a szeretet páncélját hagyták
magammal vinnem a szülői házból.

Most amikor már meghaltam,
nem vehetnek el tőlem semmit,
és én már soha többé nem leszek egyenlő
önmagammal olyan szinten,
mint a határon.

Az elveszett levélre várva
(*Čekajuci na izgubljeno pismo*)

Még mindig várom a leveled,
mintha a halottkém jelentését lesném,
azt remélve, hogy eljön még az én időm.
De szeretőd hadseregének árnya
gúnyolódva azt üzeni,
én mindörökké így is úgy is a második vonalban maradok,
mint a pókok, akik szétszakadt hálójukat foltozzák szüntelen.

Még mindig várom azt az elveszett levelet.
Már az utolsó postás is a mennybe ment.
Hó is esett. Eső is volt bőven.
A postai bélyegek elúsztak a tengerbe.
Az égből levelek hullnak,
és én azt kérdezem, hogy lehet,
hogy még a halott szerelmeid is
kapnak levelet,
csak nekem nem jut egy sem.

Új telefonszám
(*Novi telefonski broj*)

Isten veled öreg noteszom,
tele címekkel,
én kis imakönyvem,
ujjlenyomataim néma hazája.
Ne feledj el, hívj fel néha.

Az elnyútt oldalakon,
a nevek melletti kereszteteket figyelmen kívül hagyva,
összeadtam az összes számot,
és az egyszerű matematikai művelet megtanított:
ha az egésznek az összegét elosztom kettővel,
megkapom, hogyan éltem évekig pár méterre barátaimtól,
akik soha nem vették fel a telefont.

És lehet, hogy ez a legfőbb oka, miért a régi noteszban
éltem le az egész életemet a régi címekkel.

*Ha nem jövök vissza
(Ako se ne vratim)*

Ha vasárnapi sétámról nem érek haza
valaki az ajtó elé teszi a fekete öltönyömet
a tisztítóból,
a postás pedig hozza a megrendelt fehér inget,
és szegény szomszéd kirakja az ajtó elé a kiglancolt cipőimet.
Mint mindig.

A fiú a boltból megérkezik a doboz fagyasztott étellel,
a borászat is küld a kedvencből egy kartonnal,
a fodrásznő és a manikűrös majd elvarázsol
a boldog szerelemről és az új tévésorozatokról szóló történe-
tekkel
és nem mondják meg neked, hogy előre kifizettem őket.

Jönni fog az aranyműves és hosszú ujjaidat dicséri
meg a gyűrűt és ajánlja magát a jövőre nézve.
Minden héten elküldi majd a gyógyszerár
a friss antidepresszánsokat és a kis csomag kokaint,
amennyiben a gyógyszer nem bizonyulna hatásosnak.

Ha a havi fizetésemről szóló csekk nem lesz a postaládában
ebben a hónapban, ne hidd, hogy elhagytalak,
inkább arra keress választ, visszajöttem-e
a vasárnapi sétámból valaha.

Fenyvesi Ottó fordításai